

Transfertcenu politika kā instruments nodokļu risku mazināšanai un uzņēmējdarbības plānošanai

3/25/25

Konsultants transfertcenu nodaļā, PwC Latvija
Andrejs Andrievs Ramma

Vecākais projektu vadītājs transfertcenu nodaļā, PwC Latvija
Andis Vītols

Vēsturiski Latvijas tirgus kontekstā par transfertcenām ("TC") esam pieraduši domāt no atbilstības skatpunkta, balstoties uz atbilstošu TC dokumentāciju, kas pamato piemēroto transfertcenu atbilstību tirgus cenai (vērtībai) un, ja nepieciešams, veicam korekcijas. Tomēr aizvien biežāk ir novērojama tendence, ka uzņēmumi izstrādā TC politiku kā stratēģisku instrumentu, kas sniedz ieguldījumu ne tikai atbilstības nodrošināšanā, bet arī risku vadībā un uzņēmējdarbības plānošanā.

Neatkarīgi no konkrētās politikas tvēruma TC politika sniedz būtisku pievienoto vērtību nodokļu maksātājiem. Tā var kalpot kā pamats uzņēmumu grupas vērtības ķēdes analīzei, kuras rezultātā ir iespējams identificēt praktiskus uzlabojumus uzņēmuma darbības optimizēšanai no TC skatpunkta. Vienlaikus tā var kalpot arī kā stratēģisks ceļvedis, kas sniedz atbalstu esošo un iespējamo iekšgrupas darījumu noteikšanai un analizēšanai.

Mūsdienu darba tirgū, kur uzņēmumu grupas arvien biežāk izvēlas centralizēt saimnieciskās darbības funkcijas, TC politikas ir sevišķi nozīmīgas. To esamība palīdz uzņēmumiem neapjukt sarežģītājā saistīto pušu darījumu vidē, nodrošināt pārskatāmību un izvairīties no bieži pieļautām kļūdām, piemēram, neapzinātās kontrolēto darījumu nedokumentēšanas. Šī kļūda joprojām ir plaši izplatīta ikdienas praksē, un uzņēmumi to nereti nepamana līdz brīdim, kad jau ir iestājušies riski vai sekas.

Šajā kontekstā īpaši svarīga kļūst transfertcenu plānošana un kontrole attiecībā uz esošajiem vai plānotajiem darījumiem starp grupas uzņēmumiem. Efektīva šā procesa pārvaldība ļauj savlaicīgi paredzēt potenciālās problēmsituācijas un tās novērst vai mazināt jau iepriekš.

Lai nodrošinātu strukturētu pieeju transfertcenu plānošanai un kontrolei, daudzi uzņēmumi izstrādā oficiālas TC politikas vai iekšējos noteikumus, kas regulē tipiskos kontrolētos darījumus.

Kas būtu iekļaujams transfertcenu politikā un kādi aspekti ir būtiski?

1. TC politikas tvērums

Parasti uzņēmuma vadībai ir zināms vai tā spēj paredzēt, kāda veida darījumi ir plānoti starp grupas uzņēmumiem. Tas nozīmē, ka potenciāli riskantās jomas var tikt identificētas un skaidri definētas TC politikā, norādot, ka šādiem darījumu veidiem ir piemērojami īpaši noteikumi un pieeja to pamatošanai.

Piemērs:

Uzņēmumu grupa, kuras mātesuzņēmums atrodas Latvijā, ietver vairākus meitasuzņēmumus Lietuvā, Igaunijā un Polijā. Mātesuzņēmums ražo preces un pārdod tās saviem meitasuzņēmumiem. Papildus tam grupas uzņēmumi savā starpā sniedz vadības atbalsta pakalpojumus, kā arī mātesuzņēmums saņem licences maksu par nemateriālā aktīva nodošanu.

Balstoties uz iepriekšminēto piemēru, uzņēmumu grupa var izstrādāt TC politiku, kas aptver konkrētus darījumu veidus, lai nodrošinātu skaidrību un pārskatāmību TC piemērošanā. Izejot no iepriekš minētā piemēra, šāda politika varētu ietvert 1) preču ražošanas un pārdošanas darījumus, 2) vadības atbalsta pakalpojumu sniegšanu, 3) licences maksas darījumus.

1. Funkcionālā analīze

Nākamais solis pēc darījumu, kuri tiks iekļauti TC politikā, identificēšanas ir darījumu apstākļu un faktu analīze, t.sk. veikto funkciju, uzņemto risku un izmantoto aktīvu apraksta izstrāde, sagatavojot funkcionālo analīzi. Darījuma pušu veikto darbību un atbildības pakāpes aprakstīšana ir būtiski svarīga precīzai iesaistīto pušu funkcionālo profilu noteikšanai. Preču ražošanas gadījumā tipiski ir izšķirami trīs funkcionālie profili, proti, *toll*, līguma un pilna riska ražotāji, kuri veic drastiski atšķirīgas darbības, uzņemamas dažādus riskus un tamdēļ to atbildības par veikto darbu ir būtiski atšķirīgas.

1. Transfertcenu metodes noteikšana

Funkcionālā profila noteikšanai seko izmantoto TC metožu noteikšanu un aprakstīšanu katram darījumam, iekļaujot variācijas atkarībā no analizētās darījuma puses – parasti par testējamo pusi tiek izvēlēta puse ar visvienkāršāko funkcionālo profilu, kuram ir pieejami uzticami salīdzināmie dati. Ja turpinām ar ražošanas darījuma piemēru, tad šāda veida darījumos parasti izmanto tālākpārdošanas cenu metodi, izmaksu pieskaitīšanas metodi vai darījuma tīrās peļņas metodi.

Praksē ir dažādi uzņēmējdarbības scenāriji un apstākļi, kas var mainīt vai būtiski ietekmēt transfertcenu metodes izvēli, kuru vēlāk izmanto, lai apstiprinātu darījuma cenas (vērtības) atbilstību tirgus cenas principam. Dažkārt noteiktu apstākļu dēļ transfertcenu metode ir jāmaina. Ir ļoti svarīgi savlaicīgi kontrolēt šos apstākļus un dokumentēt tos TC politikā.

1. Salīdzināmu datu atlasīšana un tirgus cenas (vērtības) noteikšana

Kad ir izvēlēta atbilstošā transfertcenu metode, nākamais solis ir salīdzināmo darījumu vai uzņēmumu identificēšana, lai noteiktu tirgus cenu (vai peļņas līmeni) pirms darījuma veikšanas – tā sauktā *ex-ante* pieeja. Šī pieeja ir būtiska, lai nodrošinātu, ka darījuma nosacījumi jau sākotnēji atbilst tirgus cenas principam, nevis tiek koriģēti pēc fakta.

Salīdzināmu datu atlase parasti veic, izmantojot:

- iekšējos salīdzināmos darījumus, kuri veikti ar nesaistītām pusēm, ja tādi ir,
- publiski pieejamas datubāzes (piemēram, Amadeus, Orbis, RoyaltyStat u.c.).

Šā procesa rezultātā tiek noteikts tirgus cenu intervāls, kas kalpo kā pamats darījuma novērtēšanai un, ja nepieciešams, korekcijām.

1. Politikas ieviešana un uzraudzība

Brīdī, kad ir izveidots tirgus intervāls ar analizējamo finanšu rādītāju, noslēdzošais politikas solis praktiska tās ieviešana grupas uzņēmumu procesos. Tas nozīmē:

- darbinieku apmācību par TC politikas piemērošanu,
- iekšējo kontroles mehānismu izveidi, lai uzraudzītu darījumu atbilstību politikai,
- regulāru politikas pārskatīšanu, īpaši gadījumos, kad mainās grupas struktūra, tirgus apstākļi vai normatīvais regulējums.

TP politikas ir ne tikai lielisks palīgs, lai neapjuku darījumu gūzmā un nepalaistu garām kāda kontrolēta darījuma dokumentēšanu, bet arī dzan sniedz krietni detalizētāku ieskatu grupas ilgtermiņa darbībā un palīdz laikus identificēt potenciālas ilgtermiņa riskus TC kontekstā, kas ļauj grupām savlaicīgi veikt preventīvas darbības, lai novērstu problēmas, pirms tās samilzušas.

Ņemot vērā pēdējā laika tendences, mums ir pamats domāt, ka pieprasījums pēc TP politikām turpinās pieaugt, Ja nu jūsu pārstāvētajai grupai tāda ir nepieciešama, atcerieties – esam viena zvana attālumā!